

Franciszek Adamczuk

PRZESTRZENNE ASPEKTY WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ NA POGRANICZU POLSKO-NIEMIECKIM NA PRZYKŁADZIE DOLNEGO ŚLĄSKA I SAKSONII

1. Wstęp

Celem opracowania jest ukazanie przestrzennych aspektów współpracy dwóch regionów UE na poziomie NUTS-2, a mianowicie województwa dolnośląskiego (umownie nazywanego Dolnym Śląskiem) i kraju związkowego RFN Saksonia – w skrócie Saksonii. Głównym punktem odniesienia jest mocno eksponowana i dyskutowana ostatnio – szczególnie po rozszerzeniu UE od 1 maja 2004 r., koncepcja wspólnego obszaru gospodarczego w tej części Europy. Ukazano zasadnicze uwarunkowania społeczne i gospodarcze, a także polityczne czynniki zarówno wspomagające realizację tej idei, jak i ograniczające ją.

W części drugiej opracowania przedstawiono wnioski z dotychczas prowadzonych dyskusji na ten temat, zarówno po stronie polskiej jak i niemieckiej, zgłaszanych na seminariach i konferencjach naukowych oraz przede wszystkim w strukturach samorządu gospodarczego i terytorialnego obu regionów.

2. Wybrane aspekty teoretyczne problemu

W literaturze przedmiotu z zakresu współpracy międzynarodowej, w szczególności międzynarodowych stosunków gospodarczych, współpraca regionów jest traktowana jako jedna z form integracji [5, s. 246-256; 4, s. 7-62; 12, s. 7-38]. Korzyści z tej współpracy wynikają nie tylko z rozwoju potencjału gospodarczego partnerów, ale przede wszystkim z rozwoju więzi produkcyjnych, handlowych i finansowych. Szerzej omawiają je współczesne teorie wymiany międzynarodowej, przed wszystkim nowe teorie lokalizacji oraz teorie syntetyczne [7, s. 210 i n.].

Wnioski wypływające ze wspomnianych, a także innych teorii stosunków międzynarodowych pozwalają je wykorzystać w uzasadnianiu i ukazywaniu korzyści współpracy na obszarze pogranicza, w tym poszczególnych regionów.

Problematyka gospodarki przestrzennej i zagadnienia tworzenia oraz funkcjonowania określonej przestrzeni gospodarczej były i są nadal traktowane szerzej przy omawianiu i analizowaniu procesów integracyjnych niż analizie przestrzennej rozwoju gospodarczego. Być może z tego względu stosunkowo bardziej skromna jest ta część literatury, która porusza problemy tworzenia i funkcjonowania przestrzeni gospodarczej w aspekcie współpracy przygranicznej czy transgranicznej. Kwestie te widoczne są w tzw. nowej teorii lokalizacji.

W literaturze z zakresu międzynarodowych stosunków gospodarczych przez pojęcie wspólnego obszaru gospodarczego rozumie się określoną przestrzeń mającą wspólne cechy, przede wszystkim wspólną granicę celną i tym samym wspólny obszar celny. W tej kwestii jest wiele odmiennych opinii specjalistów z zakresu planowania przestrzennego, którzy widzą obszar gospodarczy raczej jako narzędzie planistyczne i teren, gdzie realizowane są te zadania.

W tym rozumieniu przestrzeń gospodarcza Dolny Śląsk – Saksonia, jako obszar charakterystyczny, ma swoje konkretne cechy. Ład przestrzenny na tym obszarze będzie traktowany jako sekwencja różnych form i funkcji użytkowania tej przestrzeni. Pojęcie wspólnego obszaru gospodarczego będzie dla celów niniejszej analizy traktowane jako synonim wspólnej przestrzeni gospodarczej, a więc sumy dwóch przestrzeni gospodarczych, tj. Dolnego Śląska i Saksonii, ze szczególnym uwzględnieniem ich potencjału gospodarczego (potencjałów endogenicznych), zgodnie z nową teorią lokalizacji.

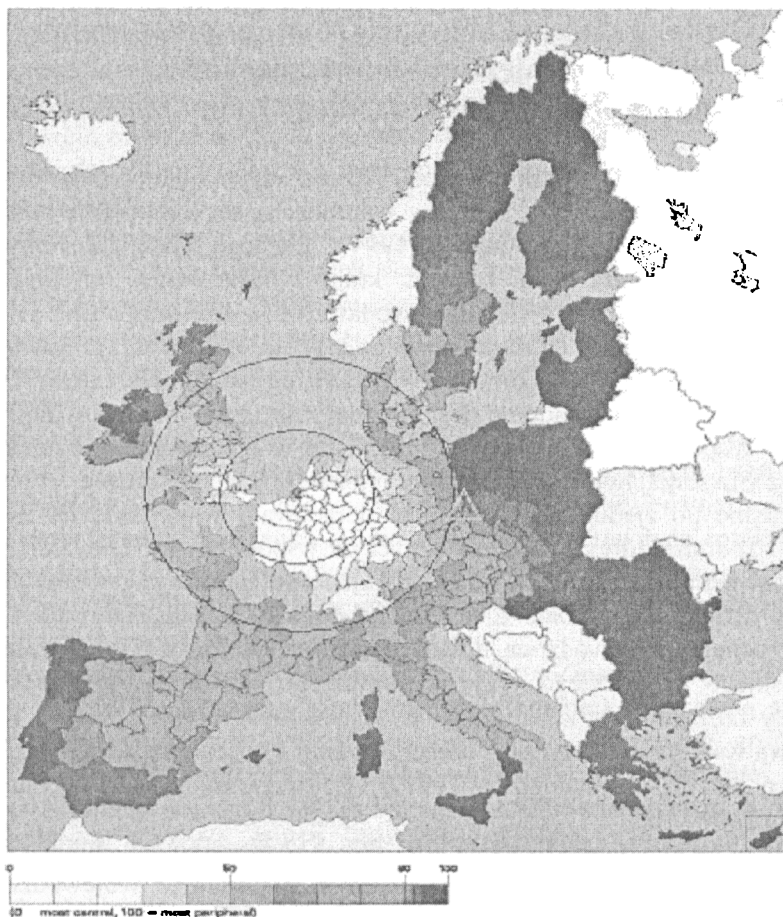
3. Aspekty polityki przestrzennej ze szczególnym uwzględnieniem pogranicza polsko-niemieckiego

Pogranicze polsko-niemieckie jest bardzo specyficzne w skali europejskiej, cechując się podobieństwami: kulturowym, społecznym, w rozwoju przestrzennym i historii. Problematyką centralności i peryferyjności zajmują się przedstawiciele rozmaitych dyscyplin naukowych, m.in. regionaliści.

Na rys. 1 ukazano położenie pogranicza polsko-niemieckiego na mapie peryferyjności Europy.

Oba regiony cechuje mniej więcej średni poziom peryferyjności, co dodatkowo uzasadnia specyfikę obu analizowanych obszarów i wpływ na typ powiązań gospodarczych.

Na obszarach przygranicznych Polski i Niemiec od początku lat 90. XX w. zachodzą zasadnicze przemiany strukturalne, trwa proces transformacji gospodarczej zarówno w tej części Niemiec, wcześniej zarządzanych w ramach gospodarki centralnie planowanej (b. NRD), jak i po stronie polskiej, choć w różnej skali i tempie, ale zmiany te są zbieżne co do kierunku, jakim jest budowa gospodarki rynkowej.

Rys. 1. Centralność i peryferyjność w Europie (im ciemniejszy kolor, tym większa peryferyjność)

Źródło: [6].

Współpraca gospodarcza regionów w tej części Europy ma skromne tradycje. Co prawda w okresie tzw. realnego socjalizmu regiony należące do obecnego województwa dolnośląskiego w Polsce oraz okręg drezdeński (obecnie kraj związkowy Saksonia) w ówczesnej NRD, nawiązywały porozumienia częściowo gospodarcze, były one jednak obciążone wyraźnie ówczesną polityką i prymatem polityki nad ekonomią. Wspominam o tym dlatego, że część badaczy tego okresu nie dostrzega żadnych więzi gospodarczych w tym okresie, co wydaje się nieuzasadnione i nieprawdziwe. Inni badacze tej problematyki ukazują często „kadłubowy” kształt tych relacji i zawężony zakres współpracy gospodarczej w tym okresie [13, s. 68-83]. Jedynie nieliczni dostrzegają we współpracy w tym okresie ogromne korzyści dwustronne – co wydaje się także nieprawdziwe [8, s. 16-23].

4. Ogólne założenia koncepcji rozwoju przestrzennego pogranicza polsko-niemieckiego, w szczególności obszaru gospodarczego Dolny Śląsk – Saksonia

Jeśli chodzi o Dolny Śląsk i Saksonię, to pierwszym dokumentem dotyczącym rozwoju przestrzennego w nowych warunkach społeczno-politycznych był dokument saksoński, przygotowany w 1994 r. dla tego landu określony mianem *Landesentwicklungsplan* (Plan rozwoju kraju związkowego), w dalszej części określany skrótem LEP. W świetle ustawodawstwa saksońskiego LEP jest planem rozwoju przestrzennego (*Raumordnungsplan*) dla całego kraju związkowego Saksonia. Jest to oczywiste, ponieważ wówczas nie istniało jeszcze województwo dolnośląskie, które, jak wiadomo, jest efektem reformy administracyjnej w Polsce (1999 r.). Wspomnieć należy o tym dlatego, że w owym czasie regionem graniczącym z Saksonią było województwo jeleniogórskie. Ówczesne województwo jeleniogórskie po zjednoczeniu Niemiec opracowało w połowie lat 90. własną strategię rozwoju, której duża część dotyczyła współpracy z Niemcami. Było ono jednak zbyt małe jako partner dla silnego i znacznie większego regionu, jakim była Saksonia, dlatego część kontaktów Saksonii dotyczyła także podmiotów z innych części obecnego województwa dolnośląskiego, czyli ówczesnych województw: wrocławskiego, legnickiego, czy wałbrzyskiego, które to województwa nie graniczyły bezpośrednio z Saksonią. W latach 1993 i 1994 powstała koncepcja odcinkowa współpracy dotycząca części Saksonii i województwa jeleniogórskiego odnosząca się do powstałego w 1991 r. Euroregionu Nysa, nazywane często *koncepcją Dorniera*.

Po utworzeniu województwa dolnośląskiego rozpoczęto natychmiast prace nad koncepcją rozwoju w układzie przestrzennym dla samego województwa i dla współpracy dolnośląsko-saksońskiej. Już w październiku 1999 r. powstała wersja robocza dokumentu pod nazwą *Saksońsko-dolnośląska strategia rozwoju dla INTERREG IIIA/PHARE CBC na lata 2000-2006*. Był to pierwszy wspólny dokument dotyczący rozwoju przestrzennego i współpracy Saksonii i Dolnego Śląska.

Równolegle przyspieszono prace nad strategią rozwoju województwa dolnośląskiego (nazwa rzeczywista – *Strategia rozwoju Dolnego Śląska*), które się nieco przedłużały. Ostatecznie została ona przyjęta przez Sejmik Samorządowy Województwa Dolnośląskiego 15 grudnia 2000 r. Po stronie saksońskiej podobnym dokumentem jest *Ład przestrzenny i rozwój kraju związkowego w Saksonii* (*Raumordnung und Landesentwicklung in Sachsen*), opracowany w 2003 r., w dalszej części określany skrótem ROLES. W okresie tym pojawiały się także inne opracowania, zarówno po stronie saksońskiej jak i dolnośląskiej, opracowywane wspólnie i oddzielnie, o różnym znaczeniu w rozwoju przestrzennym.

Dla rozwoju współpracy dolnośląsko-saksońskiej szczególnego znaczenia nabierają po naszej stronie takie opracowania, jak:

- *Zintegrowany program dla województwa dolnośląskiego na lata 2004-2006*, przyjęty przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego 26 marca 2004 r.,
- *Strategia rozwoju eksportu województwa dolnośląskiego*,
- *Strategia rozwoju turystyki województwa dolnośląskiego*,
- *Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 roku* (obecnie przygotowywana).

Powstaje, rzecz jasna, pytanie, co jest bezpośrednim powodem i jakie są przesłanki powstawania regionalnych strategii rozwoju oraz gdzie są elementy współpracy transgranicznej¹ Możliwe są następujące odpowiedzi:

- tworzenie regionalnych strategii rozwoju wyrasta z potrzeb samorządów regionalnych i ma swoje umocowanie w stosownym ustawodawstwie państwowym²,
- tworzenie strategii wynika z obiektywnych procesów w całej Europie i w naszej części, a szczególna rola przypada strukturom rządowym oraz realizacji zadań stawianych przez UE w zakresie współpracy międzyregionalnej,
- tworzenie strategii wynika z przyczyn formalnoprawnych (praktycznych), jakimi są wymogi UE w zakresie dystrybucji środków finansowych,
- można także dostrzegać inne przyczyny, np. polityczne, bądź kompilacje przyczyn i ich okresowe zróżnicowane.

Jeśli chodzi o dokumenty polskie tj. *Strategię...* i *Zintegrowany program...*, to elementy współpracy transgranicznej (międzyregionalnej) z Saksonią są w nich widoczne bardzo wyraźnie. Pojawia się określenie „przestrzeń gospodarcza” Dolnego Śląska i Saksonii. Problematyka współpracy transgranicznej – w tym z Dolnym Śląskiem – w stosownych dokumentach saksońskich, m.in. we wspomnianym *Planie rozwoju...* (LEP), jest bardzo skromna. Kwestię tę podnoszono wielokrotnie, m.in. w powołanej w 2000 r. grupy roboczej ds. współpracy dolnośląsko-saksońskiej, która pierwsze swe spotkanie odbyła 17 i 18 maja 2000 r. w Dreźnie. Kolejne spotkania nie wniosły w tej sprawie zasadniczych nowości. Ostatnie VI posiedzenie odbyło się we Wrocławiu 28 czerwca 2005 r. Do grupy tej wchodzi 26 przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego, 14 przedstawicieli Urzędu Wojewódzkiego oraz 20 osób ze strony niemieckiej. Jak widać, jest ona wyraźnie asymetryczna. Przedstawicieli polskich jest dwa razy więcej niż niemieckich. Po stronie polskiej są to przedstawiciele przede wszystkim instytucji mających siedziby we Wrocławiu (z wyjątkiem przedstawicieli Biura Euroregionu Nysa). Po stronie niemieckiej są to przede wszystkim przedstawiciele mający siedzibę w Dreźnie z wyjątkiem jednego przedstawiciela Biura Euroregionu z Żytawy (niem. Zittau). Grupa ta zgłasza wiele inicjatyw i zabiega o przedyskutowanie wielu

¹ Do współpracy transgranicznej autor będzie zaliczać współpracę międzyregionalną – w tym przypadku będą to regiony przygraniczne (graniczące ze sobą bezpośrednio).

² W pragmatyce saksońskiej, podobnie jak w innych krajach związkowych Niemiec, w planowaniu przestrzennym nie używa się pojęcia „strategia rozwoju”, lecz „plan przestrzenny zamierzeń rozwojowych” lub po prostu „planu rozwoju gospodarczego” w odniesieniu do określonej przestrzeni gospodarczej, rozumianej jako określony obszar gospodarczy – terytorium.

nowych kwestii, m.in. problematyki współpracy transgranicznej w przestrzeni gospodarczej Dolny Śląsk – Saksonia. Na spotkaniach pojawiały się sugestie i nieśmiało propozycje oceny wielu ważnych dokumentów i przygotowania w perspektywie wspólnego dokumentu w postaci wspólnej strategii rozwoju w nowych warunkach członkostwa Polski w UE dla całego obszaru, tj. Dolnego Śląska i Saksonii [10, s. 19-106]. Pierwsze doświadczenia w tej kwestii zebrano w trakcie przygotowywania wspólnego dla obu regionów dokumentu na potrzeby Phare i Interreg. Teraz temat ten wraca, a strony są zgodne, że jest im potrzebny, także w procedurach ubiegania się o środki UE na rozwój regionalny. Przedstawiciele samorządów, miast i gmin polskich wskazują na niepodejmowanie w pracy wspomnianej grupy roboczej wielu problemów lokalnych.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej stworzyło nowe warunki dla rozwoju obu partnerów, tj. Dolnego Śląska i Saksonii. W licznych opracowaniach pojawia po raz kolejny w ostatnich latach wizja stworzenia na tym obszarze strefy gospodarczej mającej cechy typowego wspólnego obszaru gospodarczego. W tej sprawie odbyło się już kilka konferencji tematycznych, a nowelizowana koncepcja współpracy polsko-niemieckiej na obszarze pogranicza także zawiera te zagadnienia³

Powstaje pytanie, czy jest możliwe stworzenie na tym obszarze takiego organizmu i czy obecne uwarunkowania ten proces stymulują czy ograniczają. Niełatwo ocenić uwarunkowania realizacji tej idei i ewentualnych kierunków rozwoju współpracy transgranicznej na tym obszarze. Ostatnio współpraca Dolnego Śląska i Saksonii jest wyraźnie ograniczona (szczególnie w zakresie gospodarki) i wydaje się, że ma cechy ogólnej współpracy między Polską i Niemcami, która nie może być oceniona jako dobra.

5. Przestrzenne aspekty współpracy między Dolnym Śląskiem i Saksonią

Dolny Śląsk, a dokładnie województwo dolnośląskie w sensie administracyjnym – przestrzennym i funkcjonalnym – jest regionem mającym istotne znaczenie na mapie społeczno-gospodarczej Polski. W licznych rankingach Dolny Śląsk jest zaliczany do atrakcyjnych gospodarczo regionów. W 1998 r. w pierwszej wersji dokumentu *Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego*, bardzo niezręcznie

³ Przykładami mogą być: odbyta 24 kwietnia 2004 r. w Zielonej Górze konferencja „Uwarunkowania współpracy transgranicznej na pograniczu polsko-niemieckim po rozszerzeniu UE” II Konferencja Naukowa z cyklu „Zarządzanie rozwojem lokalnym” pt. „Polityka regionalna i lokalna w aspekcie wejścia Polski do UE”, odbyta 27 i 28 września 2004 r. w Sulechowie, zorganizowana przez Wyższą Szkołę Zawodową Administracji Publicznej, a także konferencja na temat wspierania rozwoju gospodarki, w której uczestniczyli przedstawiciele Saksonii, Brandenburgii, Północnych Czech i Dolnego Śląska (Treffen des „Gesprchskreises Wirtschaftsförderung” mit Vertretern aus Sachsen, Brandenburg, Nordböhmen und Niederschlesien) odbyta w Dreźnie 27 kwietnia 2005 r. czy konferencja „Stosunki gospodarcze integrującej się Europy”, zorganizowana przez Uniwersytet Zielonogórski w Kliczkowie w dniach 31 maja-2 czerwca 2005 r.

określono położenie tego regionu – jako „narożnik Europy” W trakcie prac nad przyjętą wersją *Strategii* zrezygnowano z tego określenia na rzecz bardziej kreatywnego i marketingowego określenia „Dolny Śląsk – region, który spina Polskę z Europą”

Saksonia jako kraj związkowy RFN (Freistaat Sachsen) swój pierwszy plan rozwoju kraju związkowego (wspominany LEP) opracowała w 1994 r. według zasad zawartych w ustawie o ładzie przestrzennym (Raumordnungsgesetz – w skrócie ROG), z 1965 r., znowelizowanej w 1997 r. W 2001 r. władze Saksonii dokonały dostosowania tego dokumentu do potrzeb regionalnych i od 14 listopada 2002 r. Saksonia ma nowe podstawy prawne tworzenia tego trybu dokumentów. Od 2003 r. kraj ten ma nowy – obecnie obowiązujący dokument – podejmujący zagadnienia ładu przestrzennego i rozwoju „Ład przestrzenny i rozwój kraju związkowego Saksonia”, opierający się na wspomnianym ROLES [14, s. 13-16]. Dokument ten opracowało Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Saksonii (Staatsministerium des Innern). Tak więc Saksonia nie ma strategii rozwoju kraju w rozumieniu ustawodawstwa polskiego. Trzeba pamiętać, że w Saksonii funkcjonuje 5 regionów planistycznych. Problematyką współdziałania ze stroną polską (Dolnym Śląskiem) zajmuje się głównie region planistyczny Górne Łużyce-Dolny Śląsk mający swą siedzibę w Budziszynie. Wpływa to niewątpliwie na zakres i formy współpracy. Ta niekompatybilność struktur planistycznych w skali regionalnej (szczebel kraju związkowego po stronie niemieckiej i województwa po stronie polskiej) jest w wielu przypadkach utrudnieniem w prowadzeniu prac np. w skali lokalnej czy subregionalnej po stronie dolnośląskiej. Strona saksońska utrudnienia widzi raczej po stronie polskiej, gdzie na szczeblu regionów (w województwie dolnośląskim chodzi o regiony: jeleniogórski, legnicki, wałbrzyski i wrocławski) brak jest tego typu odpowiedników i jedynym szczeblem do współpracy jest szczebel wojewódzki, w dodatku o odmiennych kompetencjach niż w Niemczech.

Funkcję koncepcji rozwoju regionalnego, przestrzennego – w pewnym sensie strategii rozwoju regionalnego – pełni wspomniany dokument tj. ROLES. Składa się on z następujących części:

- 1) zadań ładu przestrzennego i rozwoju w Saksonii,
- 2) podstaw prawnych,
- 3) systemu i organizacji ładu przestrzennego,
- 4) planów rozwoju kraju związkowego,
- 5) rozwoju regionalnego,
- 6) instrumentów i środków gwarantujących realizację planów regionalnych,
- 7) współpracy w zakresie ładu przestrzennego w Europie.

Jak widać z tego zestawienia, układ, a przede wszystkim treść tego dokumentu zasadniczo odbiegają od układu i treści analizowanych dokumentów polskich dotyczących rozwoju Dolnego Śląska – przede wszystkim *Strategii rozwoju Dolnego Śląska* z 2000 r., co od lat podnoszone jest przez planistów przestrzennych, regionalistów i innych specjalistów zajmujących się współpracą międzyregionalną i transgraniczną.

Zagadnienia współpracy odnoszące się do Dolnego Śląska są widoczne w p. 7 opracowania ROLES. Ukazane są tam płaszczyzny tej współpracy i ogólne korzyści. Nie ma jednak konkretnych propozycji wzmacniania więzi gospodarczych, w tym i środków realizacji w tej części Europy określonego obszaru gospodarczego. Kwestie te są traktowane łącznie przy omawianiu dwóch koncepcji rozwoju gospodarczego w Europie, zwanych „niebieskim bananem” i pomarańczowym bananem” (Europäische Wirtschaftsraum „Blaue Banane” und „Orange Banane”), na obszarze rozciągającym się od Hamburga przez Berlin, Pragę, Wiedeń, Bratysławę, Budapeszt, Zagrzeb, Triest do Wenecji. Po stronie polskiej granicę tego obszaru wyznaczają takie miasta, jak: Szczecin, Poznań, Łódź, Częstochowa i Kraków. Wewnątrz tego obszaru są zarówno Wrocław jak i Katowice i w tym rozumieniu można mówić o wspólnej przestrzeni, a nawet obszarze gospodarczym, w którego skład wchodzi zarówno Saksonia jak i Dolny oraz Górny Śląsk. Koncepcja ta jest mało znana w Polsce i na Dolnym Śląsku wśród władz regionu dolnośląskiego. Wśród przedstawicieli samorządów lokalnych praktycznie jest nieznana. Po stronie saksońskiej problem ten wygląda podobnie, choć w wielu przypadkach lepiej.

Wydaje się że na współpracę Dolnego Śląska i Saksonii należy patrzeć w szerszej perspektywie, jako współpraca regionów europejskich. Współpraca polsko-niemiecka ukazana jest na tle europejskiej koncepcji rozwoju regionalnego tzw. EUREK (Europäischen Raumordnungskonzept), szeroko omawianej w dokumencie ROLES.

W konstrukcji *Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego* przyjęto założenia metodologiczne i odmienne scenariusze postawionych celów. Wymieniono, co prawda, na szczęblu współpracujących ze sobą władz regionalnych informacje na temat tych dokumentów (strona polska zorganizowała nawet konferencję), nie doszło jednak do wymiany oficjalnych opinii i ocen tych dokumentów. Kwestie te były poruszane na spotkaniach ekspertów obu stron, w środowisku przedstawicieli samorządów lokalnych, a także w trakcie spotkań wspomnianej grupy roboczej ds. współpracy dolnośląsko-saksońskiej.

Nie należy także zapominać o dużych kosztach opracowania tego typu dokumentu i systemie partycypacji w ich ponoszeniu. Powstaje otwarte pytanie o to, kto i jak powinien ten dokument przygotować. Nie bez znaczenia jest także odmienne traktowanie Saksonii i innych landów w UE, które wywalczyła RFN, np. przedsiębiorstw w systemie pomocy finansowej, niż jest to stosowane wobec innych państw (nowo przyjętych do UE), w tym Polski.

Studiując oficjalne dokumenty władz lokalnych Dolnego Śląska i Saksonii, można wyraźnie odczuć, że władze samorządowe i polityczne tych regionów wiedzą, że cel ten jest potrzebny, można zaobserwować także to, że nie bardzo jednak wiadomo, jak go osiągnąć. Problem rozwoju tego obszaru pojawia się sporadycznie w materiałach i raportach, z okazji wizyt stosownych przedstawicieli UE na tym obszarze. W Polsce podnosi się to zagadnienie przede wszystkim podczas omawiania pozycji Polski jako partnera gospodarczego i politycznego

Niemiec i innych krajów UE. Odnoszę jednak wrażenie, że jest w tym nieco przesady i przeceniania beneficjentów tej idei. W licznych materiałach zagranicznych, przede wszystkim w raportach regionalistów europejskich, podnosi się problem potrzeby zmiany wizerunku RP w Europie i na świecie, w tym i wizerunku tego konkretnego obszaru w Europie. Do połowy lat 90. wskazywano na ten obszar jako modelowy przykład współpracy polsko-niemieckiej, w szczególności na szczeblu lokalnym. Po powstaniu po stronie polskiej nowych (dużych) województw pojawiło się pewne zahamowanie tej współpracy, a następnie krótki okres dynamicznego rozwoju, i kolejny okres zahamowania w ostatnich 3-4 latach. Komentarze na temat współpracy regionalnej w Europie po spotkaniu UE w Nicei były dość pobieżne, i to zarówno w Polsce jak i w Niemczech. W środkach masowego przekazu odnosiło się wrażenie, że niewiele do powiedzenia w tej sprawie mają społeczności i władze regionalne.

Dolny Śląsk i Saksonia są na mapie integrującej się Europy bardzo istotnym elementem europejskiej przestrzeni gospodarczej. Można więc postawić tezę, że terytorialność obu regionów maleje w integrującej się Europie i rozszerzającej się Unii Europejskiej. W licznych materiałach niemieckich wspomina się (często wręcz manifestacyjnie) o tym, że część Dolnego Śląska leży po stronie saksońskiej. Rządziej akcentuje się z kolei, że po stronie polskiej znajduje się część np. Łużyc, których główna część leży z kolei po stronie saksońskiej. Są to spory formalne i w zasadzie techniczne, choć rodzą pewne konsekwencje polityczne i społeczne. Renomowane instytucje zajmujące się współpracą międzyregionalną i przygraniczną korzystnie oceniają efekty wzajemnej współpracy Dolnego Śląska i Saksonii, czego symbolem jest opracowywanie wspólnych dokumentów, np. wspomnianego wcześniej wspólnego dokumentu programowego *Saksońsko-dolnośląska strategia rozwoju dla INTERREG IIIA/PHARE CBC na lata 2000-2006*, rozwój przedsiębiorczości w analizowanym obszarze, wspólne przedsięwzięcia, współpraca miast i gmin, a także organizacje pozarządowych i struktur samorządowych. Symboliczna staje się współpraca miast granicznych Zgorzelec i Görlitz oraz przygotowana modelowa koncepcja współpracy pod nazwą: „Miasto europejskie – Europastadt Görlitz/Zgorzelec” i starania o uznanie tego miasta (tych miast) za stolicę kultury europejskiej (Kulturhauptstadt Europas) w 2010 r., zakończone niestety niepowodzeniem.

Przykładów współdziałania Dolnego Śląska i Saksonii w zakresie polityki przestrzennej jest bardzo wiele. W toku prowadzonych prac, szczególnie po wstąpieniu RP do UE, pojawiają się nowe propozycje współdziałania i rozwiązywania wielu problemów. Trwa m.in. dyskusja na temat nowego ładu przestrzennego (gospodarczego) w regionie i przestrzeni gospodarczej o nowych cechach, coraz korzystniejszych z punktu widzenia szans podnoszenia konkurencyjności tej części Europy w skali regionalnej i międzynarodowej. Dobrze świadczy to o dotychczasowych rezultatach i tworzy korzystny klimat na przyszłość. Dużo uwagi poświęca się transferowi technologii, tworzeniu wspólnego obszaru edukacyjnego (np. projekt PONTES), kooperacji gospodarczej, rozwojowi infrastruktury,

wzmocnieniu tradycyjnych funkcji regionu, łagodzeniu problemów na rynku pracy, przeciwdziałaniu patologiom (projekt GÜSA) i wiele innych.

6. Uwagi końcowe

Z przeprowadzonej w artykule analizy, a także przestudiowania wielu dokumentów na temat współpracy międzyregionalnej w Europie, w szczególności dotyczących współpracy między Dolnym Śląskiem i Saksonią, można sformułować następujące wnioski [1, s. 114-115]:

1. Współpraca międzyregionalna w UE między Dolnym Śląskiem a Saksonią jest interesującym przykładem w sensie poznawczym i użytecznym. Przystąpienie Polski do UE nie wpłynęło w znacznym stopniu na intensyfikację tej współpracy.

2. Pierwszym krokiem w intensyfikacji tej współpracy jest przygotowanie wspólnych dokumentów na temat rozwoju tego obszaru, co na razie przebiega z licznymi trudnościami.

3. Idea utworzenia na tym obszarze wspólnego obszaru gospodarczego (przestrzeni gospodarczej) jest interesująca, ale obecnie mało realna.

4. Punktem wyjścia do przygotowywania wspólnej koncepcji wspólnego obszaru gospodarczego na terenie Dolnego Śląsku i Saksonii może być wspomniana koncepcja „niebieskiego banana”

Współpraca międzyregionalna jest bardzo potrzebna Europie oraz i jego mieszkańcom oraz może wyraźnie zintensyfikować i pogłębić proces jednoczenia się Europy zgodnie z hasłem „UE – Europa regionów” [2, s. 11-20]. Zakres i formy tej współpracy są rozszerzane i doskonalone, a rola pogranicza polsko-niemieckiego w procesie integracji europejskiej jest bardzo dobrze oceniana m.in. przez Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG).

Literatura

- [1] Adamczuk F., *Ład przestrzenny i przestrzeń gospodarcza – implikacje dla współpracy transgranicznej Dolnego Śląska i Saksonii*, [w:] *Gospodarka przestrzenna VII*, red. J. Potocki, Wyd. PLAN, Jelenia Góra 2004.
- [2] Adamczuk F., *Dolny Śląsk i Saksonia jako wspólny obszar gospodarczy – aspekty marketingowe i przestrzenne*, [w:] *Problemy regionalne i globalne we współczesnej gospodarce światowej*, red. J. Rymarczyk, W. Michalczyk, t. 1 i 2, AE, Wrocław 2005.
- [3] *Analiza społeczno-ekonomiczna województwa dolnośląskiego*, „Studia nad Rozwojem Dolnego Śląska” 2002 nr 1, Wyd. UM, Wrocław.
- [4] Borowiec J., Wilk K., *Teoria i praktyka europejskiej integracji gospodarczej*, AE, Wrocław 1997.
- [5] Budnikowski A., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, PWE, Warszawa 2003.
- [6] Copus A.K., *Definition of NUTS III Mountain Regions*, SAC, Praha 2000.
- [7] Dickheuer G., *Internationale Wirtschaftsbeziehungen*, Oldenbourg Verlag, 2004.
- [8] Koćwin L., *Polityczne determinanty polsko-wschodniemieckich stosunków przygranicznych 1949-1990*, Niemcoznawstwo 3, Acta Universitatis Wratislaviensis No 1535, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1993.

-
- [9] Lis T., Michalewski J., *Międzyregionalna współpraca zagraniczna województwa dolnośląskiego*, „Studia nad Rozwojem Dolnego Śląska” 2003 nr 1, Wyd. UM, Wrocław.
 - [10] Łoboda J., *Niektóre przestrzenne uwarunkowania rozwoju Dolnego Śląska*, „Studia nad Rozwojem Dolnego Śląska” 2000 nr 1, Wyd. UM, Wrocław.
 - [11] Młynarz J., *Współpraca instytucjonalna województwa dolnośląskiego i Saksonii. Dolnośląsko-saksońska grupa robocza*, „Studia nad Rozwojem Dolnego Śląska” 2004 nr 3, Wyd. UM, Wrocław 2004.
 - [12] Proniewski M., Niedźwiecki A., *Formy europejskiej integracji gospodarczej*, Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2004.
 - [13] Przybyła Z., *Problemy współpracy ekonomicznej regionów przygranicznych (na przykładzie Euroregionu Nysa)*, Monografie i Opracowania 113, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 708, AE, Wrocław 1995.
 - [14] *Raumordnung und Landesentwicklung in Sachsen*, Freistaat Sachsen, Staatministerium des Innern, Dresden 2003.
 - [15] *Saksońsko-dolnośląska strategia rozwoju dla INTERREG IIIA/PHARE CBC na lata 2000-2006*, Wyd. UM, Wrocław 1999.
 - [16] *Strategiczne problemy rozwoju i zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego*, red. A. Szumowski, „Studia nad Rozwojem Dolnego Śląska” 2000 nr 1, Wyd. UM Wrocław.
 - [17] Winiarski B., *Czynniki konkurencyjności regionu – na przykładzie Dolnego Śląska*, [w:] *Konkurencyjność regionów*, red. M. Klamut, AE, Wrocław 1999.
 - [18] *Zintegrowany program wojewódzki dla województwa dolnośląskiego na lata 2004-2006*, „Studia nad Rozwojem Dolnego Śląska” 2004 nr 2, Wyd. UM, Wrocław.

GLOBAL ASPECTS OF THE ECONOMIC COOPERATION ON THE POLISH-GERMAN BORDER ON THE EXAMPLE OF LOWER SILESIA AND SAXONY REGIONS

Summary

The article is concerns global aspects of regional cooperation in Europe at the level NUTS 2, namely the Dolnośląskie voivodship, which is informally called Lower Silesia, and the German bordering region, shortly called Saxony. The author discusses all important documents connected with global development in both regions. He pays attention to documents prepared separately by these regions' governments as well as to those prepared together, especially to the results of the ongoing discussion about development strategy of Lower Silesia until 2020 (presently in preparation).

Conclusions and the evaluation of the analyzed problem, which may have some significance in both research and practice, are presented in the last part of the paper

Dr Franciszek Adameczuk jest pracownikiem Katedry Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.